

Mentőautók „világpremierje”

Hetvenöt esztendeje tűnt fel először Budapest utcáin a balesetek színhelyére robbogó, orvost szállító mentőautó. Ezt a nagyszerű „világpremier” sajnos már nem érthette meg a hazai mentőszolgálat áldozatkész megteremtője, Kresz Géza, aki tisztiorvosi állását adta fel, hogy az akkori egészségügy elhanyagolt és el nem ismert ága kiépítésének szentelhesse munkásságát. A mentőszolgálat egészségügyünk talán legszervezettebb, legfegyverezettebb tevékenykedő szolgálatánaként azóta is a baleseteket szenvedettek és hozzátartozóik meglegedésére dolgozik. Megérdemli, hogy tisztelettel adózzunk az úttörőknek.

Kresz Géza szülésmesteri és sebésmesteri diplomával a tarsolyában kezdett érdeklődni az új tudományág, a közegészségügy iránt. Izgatották a táplálkozás-egészség-

ügy kérdései, figyelmét olyan témák költötték le, mint a gyerekek tejellátása. Egy londoni élménye — laikusokból szervezett mentők gyűlése — ihlette az „Elsősegély Rögtöni Esetvezélyben” című rajzos füzet megírására. Néhány év múltán már — ennek pontosan 90 esztendeje — megindította az első „őfallomás” működését. 1877 tavaszán, a Bazilika közelében nyílt meg a Budapesti Önkéntes Mentőegyesület. A mindössze négyzobás helyiségben indult a fehér autó, azaz hogy akkor még lovas kocsi karrierje. A szolgálat színvonalára jellemző, hogy minden szakfunkeió orvosok láttak el, igaz, hogy Kresz sok energiát fordított a tehetséges orvosnövendékek megnyerésére. Tagja a vidéki mentőegyesületek kialakításában is fontos szerepet játszottak, s közülük kerültek ki azok az orvosok, akik a magyar mentőügyet

magas szintre emelték és nemzetközileg elismertté tették.

Különös érzés olvasni az első szolgálati szabályzatot: „Esethez menetközben a kocsik bakján ülő ápoló ügyeljen a helyes irány betartására, s minthogy az esetekben a kocsik vágatásában kell hogy menjenek, ügyeljen arra, hogy a közönség a kocsik közeledtére figyelmeztessék. Ezért az ápoló vagy a kocsis csemetét a bakon elhelyezett lábi csengettyűvel, valamint nappal a kezében levő vörös zászlóval, éjjel pedig kézilámpával vagy fáklyával jelzi a mentőkocsi közeledését.”

Hatalmas a különbség a csengettyűs, fáklyás lovas kocsik és a mai, műtőként is szolgáló rohamkocsik, a régi és a jelenlegi mentőszolgálat lehetőségei között. A balesetes beteg ember megmentésének úttörője azonban Kresz Géza.

Munkakerülők

A hatvanas évek elején népművelők és más jámbor lelkek beszélgettek decemberi éjszakába nyúló teljes este arról, hogyan élnek a cigányok, és hogyan élhetnek. Amit betűbe foglalva naponta leírtak már rég — szolgálva a betűt a cselekvő rokonszenv megindítását, vagy kinyilatkoztatva törvényes rendelkezéseket —, az ezen a beszélgetésen élő szóban, szemmel is látható meggyőződésként is elhangzott: csak úgy tudunk segíteni, ha mindenben azonos jogokat, hasonló lehetőségeket adunk nekik, mint bárki másnak. Aki fiatal, tanuljon, aki felnőtt, dolgozzon. Benne voltunk akkor egy nagy társadalmi áramlatban, azt is számitgatni kezdtük, mennyi időbe telik, amíg az égető kérdésekről múlt időben beszélhetünk. Aki akkor iskolába lépett, ismerve családalapítási szokásait, azóta talán gyermekeit viszi, küldi, engedi iskolába, vagy éppen nem törődik vele, hogy jár vagy nem jár. Aki akkor felnőttként munkát vállalt, körülbelül ott áll anyagiilag és társadalmi megbecsülésben egyaránt, ahol bárki más.

Meg kell mondanunk, megcsenvedett érte, mert irtózatossá erővel visszahúzó százados hagyományoknak feszült neki, úgy tépte ki magát a szorító görcsökből, hogy sokszor vitt családi átkot is magával. Sokszor kellett éreznie azt is, hogy elhúzódnak mellőle a többiek, mert bennünk is dolgoztak százados hagyományok — vele szemben. Jól tudjuk, mit jelent történelmi hátrányt behozni.

Ha most összeülnének ugyanazok beszélgetni, biztosan elmondanák, sokat tettünk értük, és sokat tettek ők magukért, de megint mondanák azt is, hogy nem mindig tanult, aki tanulhatna, és nem dolgozik mindegyiknek dolgoznia kellene.

A napokban egy tanácsbíbizottság tanácskozási hallgatag végig. Többet vállalnak rendszeresen munkát, csökkent a munkát egyáltalán nem végzők száma is — mondta a jelentés.

Ezt a két tényezőt minden fölmerésünk, minden tájékozódásunk együtt mé-

ri. Munka nélkül tisztességes megélni nem lehet, ehhez a mi rendszerünkben kétség nem férhet. A rendszeresen nem dolgozó cigány mélyen a mai átlagos életszínvonal alatt él, ezt jelenti a „tisztességesen megélni” egyik oldalról nézve, a másik oldalról pedig azt, hogy a létminimumhoz szükséges anyagiakat sem mindig tisztességes úton szerzi meg. Azokról van szó, akik Sára filmjében fogalmazást írtak az iskolában. Mind így kezdte: ha megnövök... lesznek. Lett belőlük ács, asztalos, vasutas, orvos is, tanító is, ahogy akarták, de sokan vannak még mindig, akikből nem lett semmi. Fajdalom ez is, de még nagyobb, ha tudjuk, minden lehetőségük megvan, hogy újra termeljék, családjukban újra szüljék a szomorú változatlanúságot. Sajnos, olyan is van közöttük, aki természetes állapotnak veszi, hogy rajta megesik mások szíve, hogy ajándékokkal és súlyos pénzreklérugó állami ráfordítással mindenki segíteni akar rajta. Pedig életerős férfi. Tudok olyanról, aki lakást kapott, jó lakást, és lakhatatlan állapotokat teremtett azoknak, akikkel egy földel alá került. Beviszi a rendőrség, elzárják? Azt, mondja, ennél jobb dolga kint sincs. Megkergeti tökrésszel fejjel, kisbaltával a szomszédait, aztán várja, hogy jöjjenek érte.

Még egyszer mondom, ennek a társadalomnak teljes emberségét érezheti, aki megérdemli. Aki fölfebb akar emelkedni, sok kéz nyúl érte egyszerre. De azt hiszem, ha újra ilyen beszélgetést rendeznénk, nagyobb hangsúllyal állna elő a kívánság: ha arra törekedünk, hogy egyforma mértékkel mérjünk, mérjünk is egyformán. Ha a munkakerülőkre törvényünk van, már ne az ígét hirdessük, hanem szerezzünk érvényt a törvénynek.

Régóta, mondjuk, nem adminisztratív intézkedésekkel kell megoldanunk a cigánykérdést, hanem hosszasan tartó türelemmel és kitartó következetességgel. Ez következik a humaniz-

musból. De az is ugyanaból következik, hogy sok apró gyereket ne engedjünk emberhez méltatlan körülmények között szülni, csak azért, mert apja-anya nem hajlandó dolgozni. Meg azért se, mert ha most nem segítünk rajtuk, tíztizenöt év múlva az ő gyerekeiket sajnálhatjuk ugyanígy.

Sorolhatnám a megrendítően szép példákat, a vasakat említhetném nevek mellé fűzve, akik iszonyatos keménységgel küzdöttek ki magukat a putriból. Azokat, akik otthont teremtettek családjuknak, és ezt az otthont meg is becsülik. Ha nekik olvasnám föl a jelenések azt a passzusát, hogy a házépítésre fordítható állami forintokat azért nem tudják kiadni, mert aki rászorult, nem dolgozik egy-egy évben egy évet sem, akkor nyilván ők is azt mondanák, ezen változtatni kell. Kötelességeinkben is legyünk egyenlők.

Azt is a bizottság ülésén hallottam, hogy más megyékben talán szigorúbban veszik a munkakerülést, de ennek is mi érezzük a hátrányát: aki az ország túl-szélén nem szeret dolgozni, átköltözik hozzá. Azt hiszem, ez olyan gond, csak észre kell vennünk, és együtt lépünk az országgal.

Megint nem a saját fejemre hagyatkozom, amikor leírom: a közművelődés megfelelőket róla, hogy neki élenjáró feladatai vannak itt is. Működésünk most is csak az lehet, hogy segítünk a kezükön, és ott lépünk hivatalosan, ahol az emberi jószándék elől elhajlik valaki.

Horváth Dezső

Beruházások Mongóliában

A Mongóliában folyó beruházások közül az idén első sorban az anyagi termelés megerősítésére fordítanak nagy figyelmet. E célra rekord nagyságú összeget: 3 milliárd 70 millió tugrikot irányoztak elő.

A legnagyobb erőfeszítéseket az ország fűtőanyag- és energetikai bázisának fejlesztésére fordítják. A főváros, Ulánbátor 3. számú hőerőművében év végéig két, egyenként 25 ezer kilowatt kapacitású turbóagregátot szerelnek fel. Megkezdődött az Ulánbátor és Baga-Núr

Fejlődő mezőgazdaságunk

Beszélgetés a Csongrád megyei TESZÖV titkárával

Csongrád megyében az idén már a művelt terület 38 százaléka, összesen 71 ezer hektáron rendszerben termelnek a szövetkezetek. A termelési rendszerek alakulásakor, 1974-ben még alig érte el a 20 ezer hektárt az iparszerű technológiával művelt terület. 1976-ban és 1977-ben terjedtek el a nagyobb arányban az újabb, korszerűbb termelési módszerek. Bővült a rendszerekben vagy együttműködésekben termelt növények köre is. A búza, a kukorica, a cukorrépa, a napraforgó, a repce, a kender, a rizs, a szója, a cirok, a lucerna, a burgonya, a hagyma, a fűszerpaprika és a zöldségfélék termesztése ma már iparszerűen történik. A termelési rendszerekről, elterjedésükről és a közeljövő elképzeléseiről Ábrahám Vince, a TESZÖV titkára nyilatkozott.

— Hogyan kezdődött?

— Kezdetben a termelőszövetkezetek elzárkóztak a termelési rendszerektől — mondta. — Megfigyelhető volt azonban, hogy a legelmaradottabbak ellenérték legjobban az újszerű együttműködést. Azokban a szövetkezetekben, ahol a szervezethez, a technológiai színvonal és a hatékonyabb termelés jobb volt, ott a továbbiakban saját keretük között már nem tudták biztosítani a fejlődést, szükség volt tehát olyan formára, ami újabb lendületet adott. Ilyen szerepet töltött be az első termelési rendszer. Alapfeltétel volt, hogy elegendő jól képzett szakember legyen a szövetkezetben, akik nemcsak képesek elajátítani az új technológiát, hanem maradéktalanul be is tartják. Az országban a IV. ötéves tervben alakultak a legnagyobb iparszerű termelési rendszerek, leghamarabb a kukoricatermesztésben. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet értékelése szerint 1975-ben már például a megtermelt kukorica értéke majdnem elérte a szén, az olaj, a földgáz, a bauxit és a faárú azévi együttes termelési értékét. Természetesen a hozamokat még mindig lehet növelni, hiszen éghajlati és természeti adottságaink ezt lehetővé teszik.

— Az utóbbi években Csongrád megyében is több termelési rendszer alakult. Hogyan értékelte tevékenységüket?

— A Szentesi Koral Zöldségtermesztési Rendszer már országos híre tett szert. Sikeresen megoldotta a primőr zöldségajtatás továbbfejlesztését. Szentes környékén megnövekedett a termálviz-

fűtés, fólia alatti kertészkedés. Sikereket értett el a zöldségfélék értékesítésének szervezésében is. Jól bevált a Szegedi Fűszerpaprika-termelési Rendszer is, amely szakmailag és technológiailag egyaránt jól megalapozott. A gépészt, a berendezéseket, a tervszerűen és fokozatosan oldották meg, s oldják meg jelenleg is. Az összetartó erő megmutatkozott az ideai nagyobb termés leszedésekor és átvételekor is, hiszen a több mint 100 mázsás hektáronkénti átlagtermés ellenére sem volt zökkenő. Nagy eredményeket szerzett a szegedi járás zöldség- és burgonya-termesztésének fellendítésében az ideai tavaszon megalkult Forráskúti Zöldség- és Burgonyatermelői Társulás. Nemcsak a területeiket növelték, hanem az átlagterméseket is. A homoki zöldségtermesztés továbbfejlesztése így biztosnak látszik.

Gondolunk itt olyan fejlődésre is, ami a területi koncentrációban, szakosodásban, a termelt növények arányainak megváltozásában mutatkozik meg. Nem célszerű még a rendszerben gazdálkodó téziseknek sem, ha többféle zöldség termesztésével foglalkozzanak kis, elszórt területeken. Sokkal inkább érdemes, ha az egyes növényekre külön-külön szakosodnak. Így a gépeket is jobban ki tudják használni. Felméréseink szerint nagy tartalékok rejlenek ebben. Természetesen nemcsak a mennyiség fontos, jobban kell törekedni a minőségi áru-termelésre is. Az új zöldség- és termékgazdálkodási rendszer lehetővé teszi a több-csatornás értékesítést, ami bizonyosan elősegíti a zöldség- és gyümölcstermesztés továbbfejlesztését. A Makói Hagymatermelő Egyszerű Társulás nem működik megfelelően. Belső szervezési problémákkal küszködnek. Igaz, az ideai hagymatermesztésben szép eredmények születtek, de a továbbfejlesztés érdekében szükség van az erők jobb koncentrációjára. A „hogyan tovább” elsőddé legkedvese a tájékozottak is. A Szegedi Kendertermelési Rendszer működését a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium 1975 nyarán engedélyezte. Az ideai már az ország 63 gazdasága, majdnem tízezer hektáron, az összerület 95 százalékán a szegedi rendszer tagjaként termeli a rostnövényt. Ebből Csongrád megye gazdaságai majdnem 2 ezer hektárral részesedtek.

— Újabb termelési rendszer alakul-e a közeljövőben Csongrád megyében?

— Az V. ötéves terv célkitűzéseiben szerepel, hogy a növénytermesztés hozamai az ötéves átlagok alapján 20–22 százalékkal növekedjenek. Ehhez szükséges, hogy a termelési rendszerek is tovább fejlődjenek és javuljanak a működésükhöz szükséges anyagi, műszaki, szakmai és szervezeti feltételek. A terv szerint 1980-ra a kalászosokat, a kukoricát, a cukorrépát, a burgonyát, az ipari zöldséget, a rostkendert, a fűszerpaprikát, a vöröshagymát, a lucernát iparszerű rendszerben termelik. A szőlőtermelés fejlesztésére, a termőterületek korszerűsítésére és egy új rendszer megalkadására megkezdődtek a megbeszélések. Csongrád megye jelentős szőlőtermelési bázis, ennek ellenére a korábbi években visszaesett a termelés színvonala, és lé-

nyegesen elmaradtunk az ország más szőlőtermő területeitől. A Dél-alföldi Pincegazdaság szorgalmazta ugyan a korszerűsítést, de már szakmailag nem tudott támogatást adni, mert inkább a felvásárlásra és a feldolgozásra rendezkedett be. Elmozdulhatunk a holtpontról, ha szőlőtermelésünkben is a hatékonyabb és a szervezettebb gazdálkodást választjuk meg. Csak a szellemi erők koncentrálásával, az anyagi érdekek biztosításával lehet elősegíteni a termelés növelését. A közös telepítés és a termék értékesítésénél kialakítható érdekelttség a termelési kedvre hat kedvezően. Hamarosan meg is alakul az új termelési rendszer.

— Ha egy gyengén gazdálkodó termelőszövetkezet gondol egyet, s jelentkezik a termelési rendszerek valamelyikébe, felveszik-e?

— Rossz szemléletű és szervezésű termelőszövetkezet hiába jelentkezik — nem veszik fel. Először el kell érni azt a termelési alapszínvonalat, amely biztosítékot nyújt, hogy a rendszer irányelveit valóban be tudják tartani. Megvan a lehetőség viszont arra, hogy ezek a gazdaságok megismerkedjenek az új agrotechnikával, ezt alkalmazhatják is, és ha már jó eredményt tudnak felmutatni, akkor tagok lehetnek. Sokan persze azzal valóldják emiatt a termelési rendszereket, hogy csak a jó területeken gazdálkodó tézisek léphetnek be, ezért kimagaslóak a termésátlagok is. Vizsgálatainkat folytattunk a megyében és megállapítottuk, hogy azonos területi adottságok mellett is lényeges különbségek tapasztalhatók. Főlegben minden esetben a rendszer gazdaságai voltak. Érdemes szólni egy másik kedvező határról is, ami ugyan nem ennyire kézzelfogható. A termelési rendszerben gazdálkodó szövetkezet szomszédságában levők is észreveszik az újat, felfigyelnek rá, s így akaratlanul is megismerik, megtanulják, alkalmazhatják. A rendszer eredményeit azonban megsemmisíthetjük. A külkapcsolatok révén a gesztorok a legfrissebb információkat is el tudják juttatni a termelőkhöz, a rendszeren kívüli gazdaságok ebből is kimagradnak.

— Az állattenyésztési rendszerekből kevesebbet lehet hallani, pedig több ilyen működik már eredményesen az országban.

— Az állattenyésztésben is igénybe kellene venni gazdaságainkban a termelési rendszerek segítségét. Vannak már jó példák erre, megemlíthetjük például az Ipari Szertartó Termelőszövetkezetet. Közös Vállalkozása korszerű tartási technológiáját, a bábolnai Tetra baromfitartást, vagy a Kaposvári Tejtermelő Rendszert. Csongrád megyében a fő szempont az, hogy a szarvasmarhatartó tézisek a tejtermeléssel foglalkozó rendszergazdákkal társuljanak, a sertésenyésztők pedig a rekonstrukciót is elősegítő partnerekhez csatlakozzanak. Megkezdődtek az előkészületek Szentesen a Termál Tszben az iparszerű juhászati együttműködés létrehozására. A megye mezőgazdaságára a termelési rendszerek kialakulása és elterjedése eddig is kedvezően hatott. A további célkitűzések elérése érdekében fejlesztésükre szükség van.

Radics Ferenc

Háromezer éves kemence

Észak-Kazahsztán pusztaságában nemrég fémöntés háromezer évvel ezelőtti nyomaira bukkantak, egy ércolvasztó kemence ma-

radványaira. A szovjet geológusok és archeológusok további kutatásokat folytatnak a leletekkel kapcsolatban.